UOT 37.034

J.Tağıyeva
magistrant
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
AZ 1000, Bakı ş., Üzeyir Hacıbəyli küçəsi, 68
E-mail: jale.tagiyeva@mail.ru

MƏKTƏBƏQƏDƏR YAŞLI UŞAQLARIN ESTETİK TƏRBİYƏSİNİN İNKİŞAF ETİRİLMƏSİNDƏ MUSİQİ MƏŞĞƏLƏLƏRİNİN ROLU

Açar sözlər: *estetik tərbiyə, musiqi, mənəvi dəyər*

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlər sistemi zəngindir. Estetik tərbiyə məktəbəqədər yaş dövründən uşaqlara aşılanmağa başlamalıdır. Musiqi uşaqlarda mənəvi-estetik hisslərin formalaşmasına çox böyük müsbət təsir göstərir. Şəxsiyyətin estetik anlayışı mahiyyət etibarı ilə bir neçə komponentə ayrılır: estetik şüur, estetik tələbat, estetik münasibət və estetik fəaliyyət. Musiqi uşaqların zehninin və qabiliyyətlərin inkişafında böyük əhəmiyyət kəsb edən fəaliyyət növüdür.

Ж.Тагиева

РОЛЬ ЗАНЯТИЙ МУЗЫКОЙ В РАЗВИТИИ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

Ключевые слова: *эстетическое воспитание, музыка, нравственные ценности*

Система нравственных ценностей азербайджанского народа очень богата. Эстетическое воспитание должно прививаться детям с дошкольного возраста. Музыка оказывает очень большое позитивное влияние на формирование моральных качеств, эстетических чувств. Понятие об эстетике включает в себя несколько компонентов: эстетическое сознание, эстетические потребности, эстетическое отношение и эстетическая деятельность. Музыка также способна играть большую роль в развитии памяти и способностей детей.

J.Taghiyeva

THE ROLE OF MUSIC CLASSES IN THE DEVELOPMENT OF AESTHETIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Key words: *aesthetic education, music, moral value*

The system of national-moral values of the Azerbaijani people is rich. Aesthetic education should begin to affect children from preschool age. Music has a great positive impact on the formation of moral-aesthetic feelings in children. The aesthetic concept of identity is essentially divided into several components aesthetic conciousness, aesthetic demand, Aesthetic attitude and aesthetic activity Music is a kind of activity that has great importance in the development of children`s minds and abilities.

Ulu öndər Heydər Əliyev böyüməkdə olan nəslin tərbiyəsi işini cəmiyyət qarşısında duran ən mühüm vəzifələrdən biri kimi dəyərləndirirdi. O deyirdi:

"....Böyüməkdə olan nəslin...tərbiyəsi, mənəviyyatca zəngin, ideyaca mətin, yüksək əxlaqlı şəxsiyyətin formalaşdırılması bu gün cəmiyyətin qarşısında duran çox mühüm vəzifədir" (5).

Estetik tərbiyə uşaqda bədii hisslərin, zövqün və bədii mühakimələrin təşəkkül tapıb möhkəmlənməsinə səbəb olan incəsənət əsərlərinin, təbiət və cəmiyyətdəki gözəllikləri düzgün başa düşməkdə ona kömək göstərən təsirlərin məcmusudur. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda gözəllik hissini tərbiyə etmək, əsrlər boyu həyatın sınağından çıxmış, hal-hazırda da Azərbaycan pedaqoji elminin mühüm vəzifələrindəndir.

Respublikamızın görkəmli alimlərindən akademik Mehdi Mehdizadə, professor Əliheydər Həşimov, Vidadi Xəlilov estetik tərbiyənin mahiyyəti, məzmunu, məqsəd və vəzifələri, imkanları, vasitələri, həyata keçirilməsi yollan ilə bağlı çox dəyərli fikirlər söyləmişlər.

Gözəlliyin üç başlıca mənbəyi var: təbiət hadisələri, cəmiyyət hadisələri və incəsənət əsərləri. İnsanlar bir çox halda təbiət və cəmiyyət hadisələrinə, insan xarakterinə münasibətlərini, hiss və həyəcanlarını, sevinc və kədərlərini incəsənət əsərlərində: musiqidə, nəğmədə, rəqsdə, rəsmdə, şerdə və yaradıcılığın digər növlərində ifadə edirlər. Atalar sözlərinin birində deyilir: **"Musiqi ruha qidadır".**

Uşaq bağçalarında keçirilən ardıcıl, sistemli məşğələlər yolu ilə onların estetik zövqü, yaradıcı təxəyyülü, mənəvi hissləri tərbiyə olunur, formalaşır və bununla da gələcək inkişafın əlverişli təməli qoyulur. Təlim yolu ilə uşaqlarda estetik mədəniyyətin inkişafı musiqi məşğələlərinin təşkili və quruluşundan, öyrədiləcək materialın məzmun və xarakterindən, uşaqların yaş, bilik, bacarıq və hazırlıq səviyyəsindən, eləcə də tətbiq olunan üsul və vasitələrin pedaqoji səmərəsindən aslıdır.

İncəsənətin ən qədim növü sayılan musiqi, məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda yüksək bədii-estetik zövqün formalaşmasında, zəngin ideya və mənəvi düşüncə tərzinin yaranmasında mühüm rol oynayır. Hələ erkən yaş dövrlərində uşaqlara musiqi dinləməyi, onu daxilən hiss edib duymağı, musiqi haqqında öz fikirlərini söyləmək bacarığını aşılamaq lazımdır. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində keçirilən məşğələlər uşaqların humanizm ruhunda formalaşmasına, onlardakı yaradıcılıq qabiliyyətinin üzə çıxarılmasına əhəmiyyətli təsir göstərir.

Estetik tərbiyənin əsas qollarından biri olan musiqinin öz vəzifəsini müvəfəqiyyətlə həyata keçirilməsini təmin etməkdən ötrü, uşaqlarda musiqiyə ümumi maraq yaradılmalıdır.

Psixoloqlar qeyd edirlər ki, lap erkən yaş dövrlərindən uşaqlarda musiqi qabiliyyəti inkişaf edir. A.A.Lyubinskayanın tədqiqatlarından məlumdur ki, 10-12 günlük uşaqlarda müxtəlif səslərə qarşı reaksiya yaranır. İki aylıq körpə fortopiano səsini eşidərkən hərəkətini dayandıraraq səsə qulaq asmağa başlayır.

Dörd-beş aylıq körpə isə səs gələn tərəfə başını döndərir, səs müxtəlifliyi anlayır. Normal inkişaf edən uşaq ilk aylardan başlayaraq musiqinin xarakterindən asılı olaraq hərəkətlər edir, sevinir və ya sakitləşir.

Məşğələnin təşkili zamanı uşaqların yaş xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır. Musiqi fəaliyyəti zamanı təlimin məqsədi repertuarın (nəğmə, oyun, rəqs və s.) öyrənilməsindən, uşaqlara bacarıq və vərdişlərin aşılanmasından ibarətdir.

Kiçik süjetli musiqili didaktik oyunlar. Bu oyunlar körpəlik dövrünün birinci qrupuna daxil olan uşaqlarla təşkil olunur. Burada məqsəd uşaqları hərəkətli oyunlara həvəsləndirməkdən ibarətdir. Bu yaşdakı uşaqlarla topla və kukla vasitəsilə, habelə nağıllardakı obrazları, personajları təqlid etməklə müxtəlif süjetli oyunlar keçirmək olar. Uşaqlar «Kukla» mahnısından istifadə etməklə kuklanı «yedizdirmək», «yatızdırmaq», «yeritmək» kimi hərəkətləri həvəslə musiqi müşayiətilə həyata keçirirlər. İkinci kiçik qrupda musiqili-süjetli-rollu oyunlar da bu qayda ilə aparılmalıdır. Lakin oyun musiqi nömrəsilə vəhdətdə götürülərkən rolların bölüşdürülməsinə diqqət yetirmək lazımdır. Bu oyunlar uşaqların bədii yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafına, estetik zövqlərinin, hiss və duyğularının formalaşmasına müsbət təsir göstərir.

Orta qrupda isə belə oyunları təşkilində əsas vəzifə kiçik qrupda toplanan təcrübəni, uşaqların meyl-marağını nəzərə alaraq hər bir uşaqda onun yalnız tək oynamaq deyil, yaşıdları ilə oynamaq, şənlənmək bacarığını da tərbiyə etməkdir. Məsələn, «Qırmızı və yaşıl işıqlar» musiqili-süjetli oyununda iştirak edən uşaq həm musiqi eşidir, həm düşünür, həm də əylənir. Azərbaycan bəstəkarlarının həmin mövzuda yazdıqları mahnı və rəqslərdən istifadə edilməlidir.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində musiqili-estetik tərbiyənin inkişafı və həyata keçirilməsi ali və ya orta musiqi təhsili olan, musiqi nəzəriyyəsinə, metodikanın sirlərinə yiyələnmiş, ümumi musiqi hazırlıqlı (sadə musiqi nəzəriyyəsini, xorda oxumağı, ritmikanı, hər hansı musiqi alətində çalmağı

bacaran) musiqi rəhbəri tərəfindən həyata keçirilir.

Beləliklə, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində keçirilən musiqi məşğələləri uşaqların hərtərəfli inkişafında, ahəngdar inkişaf etmiş şəxsiyyət kimi formalaşmasında böyük rol oynayır.

ƏDƏBİYYAT

1. N.Kazımov "Məktəb pedaqogikası" Bakı-2009
2. Məktəbəqədər təhsil proqramı (Kurikulum)" 2012.
3. İ.Məmmədova "Uşaqların musiqi dünyası" Bakı-Təfəkkür-2004.
4. E.Əfəndiyeva, J.Qədimova "Musiqi" Bakı-2007.
5. "Kommunist" qəzeti, 26.04.1979, 06.04.1982

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 13.11.2018
Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 05.12.2018
Məqaləni çapa qəbul olunma tarixi: 27.12.2018
Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı:
psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qəribə Rəhimova
ADPU-nun Elmi Şurasının 15 aprel 2016-cı il tarixli 15 saylı qərarı ilə çap olunur.